

SPINDRIFT (GAMAKAS)

ÄÄNIRAITA (Mixingschema)

Spindrift (Gamakas)	Otsikon 'gamakas' on intialainen musiikkitermi, se tarkoittaa korukuviontia perussävelen ympärillä.	Gamakas on Spindriftin otsikossa? Tämä vahvistaa intialaisen musiikin merkitystä soundtrackiä tehdessä. Gamakas on juuri se piirre mistä itämainen musiikki tunnustetaan, eli muusikko tekee korukuviontia yhden sävelen ympärillä.
brus (upptoning finas)	melua (feidaus päättyy)	Tämän mukaan teoksen alussa on 6 sekuntia hiljaisuutta, sitten tulee äänessä pitkä feidaus sisään. Mutta missä kohtaa se päättyy, se on tulkinnanvaraista.
crescendo ton	nouseva ääni ["salmiakkikuvio 1"]	Ensimmäistä feidausta seuraa toisen äänen feidaus sisään. Tämän tapaisilla palkkikuvioilla kuvattiin aikoinaan generaattorilla tuotetun äänen luonnetta ja volumea, eli tässä ääni kasvaa, saavuttaa lakipisteen ja häipyä pois. Onko meillä olevat elektroniäänet (pitkät tasaiset äänet joiden huojunnassa hieman vaihtelua) tarkoitettu näihin kohtiin? Näitä on kaksi kappaletta, kuten miksauskaaviossa. Mutta: huomasin juuri että tanpuran äänestä on tuotettu myös kaksi crescendoa, joista toinen on tarkalleen n. 30 sek pituinen kuin tämä ensimmäinen 'salmiakkikuvio'.
skräll (kanligga öppen)	mitä tarkoittaa skräll ja kanligga öppen?	
general paus	kenraalipaussi. Tämä on musiikkitermi joka tarkoittaa täydellistä hiljaisuutta, ei mitään ääntä.	Soundtrackilla oli 9 sekunnin hiljaisuusjakso (3'12-), jonka päätti rumpukomppi kohdassa 3'21.
trumslag	rumpukomppi (rumpubiitti)	
trummor	rummut	
njorv	mitä tarkoittaa njorv?	

[crescendo ton 2]	nouseva ääni ["salmiakkikuvio 2"]	ks. "salmiakkikuvio1"
euton	mitä tarkoittaa euton?	mikä alkaa
faassel mixas	mitä tarkoittaa faassel?	mitkä äänet miksataan
euton slut	mitä tarkoittaa euton?	mikä päättyy
kometer	komeetat	mitä ovat komeetat
Gayati	= Gayathri Rajapur?	Tämä merkintä viittaa siihen että filmi päättyy Gayathri Rajapurin muutaman sekunnin pituiseen laulukatkelmaan?

Huom! Nauhalla on myös huilun ja orkesterin esittämä lyhyt katkelma. Tämä on eurooppalaista barokkimusiikkia ja tullut ilmeisesti vahingossa mukaan. Todennäköinen selitys tälle on että Spindrifin nauhoitus on tehty jo olemassa olevan nauhoituksen päälle (nauhojen uusiokäyttöä harrastettiin tuohon aikaan Ylessäkin), pyyhittävää nauhaa ei oltu pyyhitty ihan loppuun asti ja sinne on jäänyt tämä patkä.

MUUSIKOT

Jan Bark: tanpura

Bengt Ernyrd: tanpura

Bengt Berger: tabla, lyömäsoittimet

- Bengt Ernyrd on jazztrumpetisti: <http://www.ernrydmusik.se/>
- Bengt Berger on lyömäsoittaja: <http://www.beche.se/>

INSTRUMENTIT

Akustiset soittimet: Tanpura, tabla, itämaisia lyömäsoittimia (puisia ja metallisia), triangeli, jousisoittimen jousi

Elektroniset äänet: oskillaattorit, äänigeneraattori

Äänen prosessoinnissa käytetyt laitteet: kaikulaitteet (hallikaiku jossa 8 sekunnin kaiku ja jousikaiku), taajuusfiltrit, limiteri

Mikrofonit: mikrofoni (pallosuuntakuvio), puhemikrofoni, kontaktimikrofoni

Tallennus: nelikanavainen nauhuri

Lisäksi suunnitelmassa mainitaan: huilut (mm. bambuhuilu) ja egyptiläinen soitin. Mutta nauhojen kuuntelun perusteella näitä ei kenties käytetty.

ÄÄNITYSPAIKKA

Ruotsin radion tv-filmi-studio (Sveriges Radio).

ÄÄNITYS ON TEHTY 4-KANAVAISESTI

- Käsikirjoituksessa todetaan että on tanpuran äänet on mahdollista kytkeä neljään kanavaan. Eli tämän mukaan on siis mahdollista että soundtrackille on tehty näin monta äänikerrosta päällekkäin. Kysyin tätä aiemmin Ruotsista eri tahoilta (EMS, Svenskt Visarkiv, Statens musikverk), varmuutta ei sieltä saatu mutta arveluja tuli että vähintään kolme päällekkäisnauhoitusta saatettiin kyseiseen aikaan tehdä SR/SVT:n studiolla.

SOUNDTRACKIN TOTEUTUKSESTA

- Toteutuksessa yhdistyvät länsimainen avantgardismi ja improvisaatio, esitys toteutetaan intialaisen klassisen musiikin soittimilla. Musiikissa linkittyvät sävelletyt jaksot ja improvisointi. Bark on kirjoittanut ennakkoon paperille nuotinnoksia ja suunnitelmia, mutta varsinaisessa soitto sessiossa on improvisoinnille paljon tilaa. Improvisointi on intialaisen musiikin ydin, joten Spindriftin toteutus linkittyy myös sen suhteen intialaiseen musiikkiin. Lähestymistapa on kuitenkin avantgardistinen.

Spindriftin äänityksessä käytetään 4-kielistä tanpuraa (tanpurassa voi olla kieliä 5-7 kpl). Tanpura on intialaisessa musiikissa säestyssoitin jonka vapaita kieliä näppäillään rauhallisesti. Tanpura antaa intialaiselle musiikkiesitykselle harmonisen pohjan, se ei ole intialaisessa musiikkikulttuurissa solistinen soitin. Soitin tuottaa ainoastaan kahta säveltä, lisäksi loput kielet on viritetty soittamaan näiden oktaavikerrannaiset (samat sävelet soivat myös oktaavia ylempää tai alemmää).

Spindriftissä tanpura on puolestaan solistinen soitin ja sillä soitetaan soittimelle epätyypillisiä sävelkuvioita. Soundtrackilla kuuluu sellaisia intervaleja joita ei soiteta tanpuralla, ja lisäksi on pieniä glissandoja (liukuja). Miten nämä on tehty?

Tanpuralle epätyypilliset kompleksiset intervallit ja liu'ut on todennäköisesti tuotettu slide-putkella tai muulla kiinteällä esineellä jota liu'utetaan kieltä pitkin (tätä on vaikea hallita ja siksi äänet kuulostavat paikoin epävireisiltä). Slide-putken ("pullonkaulan") käyttö on tuttu bluesmusiikista.

Etsin kitaralla vastaavia sävelkulkuja joita soundtrackilla kuuluu ja kokeilin liu'uttaa lasia kieltä vasten. Soundi on sama(!), eli olen varma että nämä tanpuralle epätyypilliset sävelkulut on soitettu slide-tekniikalla. Miksauskaavion otsikossa Spindriftin perässä mainittu 'gamakas' viittanee todennäköisesti tähän, sillä varsinaista korukuviointia (intialaiseen tapaan) ei soitossa ole mukana. Mitään muuta yhteyttä en löydä gamakasiin kuin nämä slide-putkella tehdyt "korukuvioinnit".

Länsimaisen avantgarden soittotekniikat kuuluvat soundtrackilla selvästi: tanpuralla soitetaan tiheitä klustereita (sävelkimppuja), tanpuraa käytetään lyömäsoittimena ja sitä soitetaan perkussiivisesti esim. taputtamalla ja koputtelemalla. Kieliä hangataan viulun jousella ja hälyääniä tuotetaan myös näppäilemällä kieliä tallan väärältä puolelta.

Trion työnjako vaikuttaa kuuntelun pohjalta seuraavalta

- tablan soittaja soittaa rytmiä (ja värittää soittoa myös muilla lyömäsoittimilla ja helistimillä)
- tanpura 1 soittaa pitkiä (musiikillisia) ääniä ja liukuja
- tanpura 2 soittaa nopeita ja pistemäisiä hälyääniä

TANPURAN VIRITYS

- Tanpura on Spindriftissä viritetty: 1-8-8-1, eli sävelet ovat G-g-g-G. Eräissä Spindriftin äänityksessä tanpura on myös viritetty toisin: 5-8-8-1, eli d-g-g-G. Nämä perussävelet antavat pohjan soitolle, mutta tästä huolimatta soittajat liikkuvat free-improvisaation sfääreissä vapaasti.

TANPURAN ÄÄNEN ELEKTRONINEN PROSESSOINTI

Tanpura on äänitetty nauhurille normaalilla mikrofoniolla, mutta tanpuran ääntä on lisäksi etäännytetty sen alkuperäisestä soinnista eri tekniikoilla. Tanpuran soundia on prosessoitu seuraavin keinoin:

- 1) tanpuran ääneen lisätään kaiku
- 2) tanpuran ääni äänitetään kontaktimikrofoniolla
- 3) tanpuran äänestä leikataan korkeat äänet pois
- 4) tanpuran äänestä leikataan matalat äänet pois

Eräissä 3-minuutin jaksossa tapahtuu poikkeuksellinen siirtymä joka on toteutettu studiolaitteilla: tanpuroiden ääni soi ensin "kuivana" mutta se ajetaan kaikulaitteeseen ja kaikua vähä kerrallaan lisäämällä musiikki alkaa ikäänkuin loitontua "kauaksi". 1960-luvun äänitekniikalla siirtymän toteuttaminen oli hankalaa ja piti toteuttaa käsityönä. Kaikuefekti lisättiin ääneen samalla kun materiaalinauha soitettiin sisään toiselle nauhurille.

SOUNDTRACKIN KULTTUURINEN KONTEKSTI

- En tiedä kokeellisen musiikin puolelta varhaisempaa vastaavaa toteutusta, jossa intialaisilla klassisilla musiikkisoittimilla olisi tehty länsimaista avantgardemusiikkia. Teos on tässä mielessä myös todella ainutlaatuinen pioneerityö ja päänavaus uuteen suuntaan. Seuraavassa eräitä varhaisia esimerkkejä intialaisen musiikin vaikutuksista lännessä:

- 1950-luvun lopulla ja 1960-luvun alussa jazzmuusikot kiinnostuivat intialaisesta musiikista, mutta he ottivat lähinnä vaikutteita eivätkä kokeilleet murtaa perinteisiä tekotapoja.
- Minimalistit LaMonte Young ja Terry Riley saivat 1950-luvun lopulla ja 1960-alkupuolella vaikutteita intialaisesta musiikista, mutta tyyli oli modaalinen ja toisteinen. He eivät etsineet avantgarden hengessä uusia sointuja intialaisista soittimista.
- Popin puolella George Harrison tapasi kesällä 1966 Ravi Shankarin. The Beatlesin *Revolver*-albumilla (1966) on kappaleet "Love You To" ja "Tomorrow Never Knows," joilla Shankarista inspiroitunut Harrison soittaa intialaista sitaria.
- Vuonna 1967 Monterey Pop Festivalin esityksensä myötä Ravi Shankar nousi länsimaissa laajempaan tietoisuuteen.
- 1960-luvun lopun (ja 1970-luvun) psykedeelinen pop sai vaikutteita intialaisesta musiikista.

Nämä esimerkit eivät kuitenkaan edusta Spindriftin tyyliesimerkkiä. Yleensä intialaiset vaikutteet ilmenivät länsimaissa niin, että ryhdyttiin tekemään modaalista musiikkia (skaaloihin pohjautuvaa musiikkia). Intialaisen musiikin skaalapohjaisuutta ja rytmikkaa opiskeltiin ja sovellettiin lännessä jo 1950-1960-luvulla. Mutta avantgardesoittimina en ole kuullut intialaisia soittimia käytettävän ennen Spindriftiä. Ehkä jostain lopulta löytyy joku aikaisempi, mutta summa summarum: todella erityisestä soitto sessiosta ja uuden luomisesta on tässä kyse.

MUUSIKOIDEN MUISTIKUVAT

- Lähetin eilen Ruotsiin tiedustelun session muusikoille (Bengt Berger & Bengt Ernryd), katsotaan jos palautetta tulisi heiltäkin. Tiedustelin muistikuvia Ruotsin radion äänityssessiosta. Kummatkin muusikot olivat kiinnostuneita ja saaneet musiikkiinsa vaikutteita intialaisesta musiikista jo 1960-luvulla. Heidän bio-tiedoissaan ei kuitenkaan mainita tätä Spindriftin sessiota.

GAYATHRI RAJAPUR

- Tiedustelin sessiomuusikoilta (2x Bengt) ja jäljitän myös Tukholman arkistoista sitä, oliko Gayathri Rajapur todella läsnä äänityssessiossa (tai ylipäätään Ruotsissa tuohon aikaan). Jan Bark hieman vihjasi tähän suuntaan minulle lähettämässään kirjeessään. Mutta kun kuuntelen nauha-aineistoa niin sen pohjalta hän ei ollut mukana, hänen lauluaan ei näissä kuulu. Miksauskaaviossa on hänen nimensä ihan loppusekunneilla, mutta käsikirjoitussivuilla häntä ei mainita missään. Miksi trio ei olisi soittanut hänen kanssaan jos hän olisi ollut paikalla? Olisi luonnollista että olisivat soittaneet. Gayathriin muutaman sekunnin pituinen katkelma (joka on tallessa) kuulostaa eri sessiolta, eli lienee niin ettei häntä nauhoitettu Ruotsin radion äänityssessiossa vaan ääni otettiin aiemmin tehdyltä nauhalta. Etsin eilen käsiini ja kuuntelin Rajapurin v.1967 julkaistun LP-levyn ja etsin levyiltä tätä katkelmaa. Mutta kyseinen pätkä ei ole siitä napattu. Voi olla niin, että Rajapur vieraili joku toinen kerta Ruotsissa ja Bark sekoitti nämä ajankohdat. (Muistivirheet on mahdollisia kun tekijät muistelevat vuosikymmenien takaisia asioita.)

LOPPUTEKSTI

- Kuinka pitkä lopputeksti tulee filmin loppuun, tuleeko siihen ääntä? Yksi soundtrackiltä ylitse jäävä äänitys olisi sopiva (ja rauhallinen) jakso lopputekstien alle, jos sellaiselle on tarvetta.